

ikke at ændre på det, dette er absolut noget af det bedst skrevne og mest indsigtsfulde, der findes om dette emne på dansk. Ja, rent faktisk om begge de to emner bogen berører, antiterrorismen og statens forhold til vold. Det er to af de allermost påtrængende emner i den nuværende situation og samtidig noget af det, vi har mindst kvalificeret tale om, såvel i det akademiske som i den generelle samfundsdebat. Her er der ingen tvivl om, at denne bog vil bidrage positivt og give alle muligheder for nuancering og kvalificering af analyserne. Ikke en eneste af teksterne falder egentlig igennem, og det er en præstation i sig selv af et værk som dette, tværtimod er alle velskrevne og på forskellig vis yderst interessante.

Jeppe Wedel-Brandt er cand. mag. i moderne kultur.

Stefan Iversen Velkomne introduktioner

Henrik Jøker Bjerre og Carsten Bagge Laustsen: *Slavoj Žižek* og Lisanne Wilken: *Pierre Bourdieu*, Begge: Frederiksberg 2006 (Roskilde Universitetsforlag).

Det er et vigtigt og perspektivrigt projekt, Roskilde Universitetsforlag er i gang med at realisere under overskriften »Samfundstänkere«. Projektet er en udgivelsesserie, bestående af korte introduktioner til aktuelle og klassiske samfundsteoretikere, og den

tæller i skrivende stund fire bøger om Marx, Rawls, Žižek og Bourdieu. Det er om de to sidste bøger, skrevet af henholdsvis Henrik Jøker Bjerre og Carsten Bagge Laustsen samt af Lisanne Wilken, det primært skal dreje sig i det følgende.

Seriens eksistensberettigelse ligger i dens sprog: i det aktuelle danske universitetssystem, hvor engelsksproget forskning belønnes på stadig flere måder, er præsentationer af udenlandsk tænkning på dansk, både i oversættelser og som her i introduktioner afgørende for at stimulere og synliggøre, at dansk også er et sprog, der (kan) tænkes og diskuteres på.

En sådan series enkelte binds eksistensberettigelse afhænger dels af, hvor relevant, bindet kan siges at være i forhold til tidens debat, dels af, hvordan bindet fungerer som formidling. Hvad angår relevansaspektet er denne anmelder desværre ikke fagligt klædt på til at fælde en egentlig dom. Samfundsteori er ikke mit gebet, og mens jeg personligt finder både Žižek og Bourdieu spændende og udfordrende, også for arbejdet inden for mit eget fag (litteratur og litteraturteori), kan jeg ikke vurdere rimeligheden i at lade dem udgøre bind tre og fire i en serie, hvor Marx udgør det første bind, ligesom jeg ikke er bekendt med al eksisterende dansk litteratur om de to herrer.

Hvad angår formidlingsaspektet, så vidner seriens adskillige engelsksprogede forbilleder om, at bøger af denne type er lette at skrive, men svære at skrive godt. Man skal kunne

mange forskellige ting på en gang. Forfatteren skal være så meget inde i stoffet, at hun kan lægge just den afstand til det, som kræves for at gøre det spiseligt for den trænedede men ellers forudsætningsløse læser. Hver bog i denne serie indeholder cirka 100 sider, hvilket igen stiller store krav til både forfatterens og serieredaktionens styring af fremstillingen.

Jeg må indrømme, at jeg faldt for fristelsen til at sammenligne de to tænkere, der introduceres til i de to bøger. Fælles er de om at rage op i et meget diverst, postpoststrukturalistisk landskab, forskellige er de i stort set alle andre henseender, fx hvad angår deres vægtning af empiri og teori: Bourdieus teori er for så vidt enkel, hvorimod hans empiri er voldsomt kompleks, mens det modsatte i nogen grad gør sig gældende for Žižek.

De to introduktioner arver af forskellige grunde denne forskel: Efter endt læsning af Wilkens introduktion til Bourdieu kan man tage sig i at mene, at det da lyder som en overkommelig opgave at analysere et felt, mens man efter læsningen af Bjerre og Laustsens introduktion til Žižek kan mene, at en sådan tænkning er overordentlig krævende og kompliceret. I praksis kan det forholde sig sådan cirka omvendt. Opgaven her består dog ikke i at anmelde de to tænkere, men i at anmelde bøgernes formidling af tænkernes begrebsapparater, metoder og virkemåder.

Wilkens introduktion til Bourdieu tager udgangspunkt i forholdet mellem tænkerens egen livsbane og

hans teoribygning, hvilket giver god mening af to grunde: Det giver et håndgribeligt eksempel, og det peger samtidig ned i en af de helt centrale problemstillinger i Bourdieus tænkning, nemlig forholdet mellem subjekt og verden, mellem voluntarisme og determinisme. Velfungerende er ligeledes Wilkens stil: med sin lettere omstændelige, men klare og præcise stemmeføring anvender hun en fint afpasset mængde metatekst, der sikkert styrer læseren rundt ved at pege frem mod det kommende og efterfølgende samle op på allerede præsenterede pointer. Grosbølsagen fra 2003 leverer yderligere relevant eksempelmateriale, og læseren præsenteres i et passende tempo for kernebegreber i Bourdieus tænkning: *felt, habitus, praksis, position og spil*. Repræsentanter fra den internationale Bourdieu-forskning optræder ofte, men tilpas diskret, genren taget i betragtning, og det virker overbevisende, de gange fremstillingen griber ud eller tilbage til andre tænkere, fx til Marx og Goffman. Egentlig svagheder har introduktionen ikke. Det betyder ikke, at man som læser ikke sidder tilbage med ønsker om andet eller mere. Endnu et eksempel, gerne mere udfoldet, kunne tydeliggøre den for Bourdieu altafgørende praksisdimension; en dimension, som i sagens natur har det vanskeligt i korte indføringer. På et andet niveau kunne man indvende, at introduktionen ikke giver meget nyt i forhold til allerede eksisterende introduktioner, som til gengæld i flere tilfælde er mere fagspeci-

fikke. Det gælder fx Carsten Sestofts ligeledes glimrende introduktioner til Bourdieus arbejde med det litterære felt. Overordnet set har Wilken begået en god introduktion, der egner sig fint til at give mere fast grund under de fødder, der ønsker at bevæge sig i retning af et egentligt arbejde med detaljerede og konkrete feltanalyser.

Bjerre og Laustens bog om Žižek er på godt og ondt mere sprælsk og levende end Wilkens bidrag til serien. Det skyldes ikke kun, at Bourdieus dynamiske strukturalisme egner sig bedre til et roligt tempo og klart adskilte hierarkiske niveauer end Žižeks springende og digressive ideologikritiske psykoanalyse, men også at Bjerre og Lausten har valgt en særlig stil og fremstillingsform. Tydeligvis skrevet på et stort fagligt overskud bærer deres introduktion præg af at være bidt af Žižeks bidskhed, hvilket i mange passager forlener fremstillingen med en smittende begejstring og entusiasme. Som den mest kendte repræsentant for den såkaldte slovenske skole af tænkere, fremstår Žižek som en spændende og vild tænker, vokset ud af og i høj grad farvet af poststrukturalistisk tænkning (Derrida og Lacan, hvis svigersøn Miller oplærte Žižek i psykoanalyse). Introduktionen giver en række beviser på den revolutionære vitalitet i Žižeks anti-kapitalistiske tænkning, og skildringerne af dens utvetydige og bidende kritik af mange mode-ideer (som fx det multikulturelle samfund) er både stimulerende og inspirerende.

Betragtet som en introduktion

kan jeg nogle steder savne et mere køligt overblik og en mere tydelig, ekspliciteret struktur midt i begejstringen. Samtidig opstår der flere steder en form for tomrum mellem på den ene side passager af en vis indforståethed (det gælder omgang med den notorisk vanskelige lacanske tænkning såvel som formuleringer af typen »selvfølgelig berømt manifesteret i Francis Fukuyamas bog *The End of History and The Last Man*«, p. 49)) og på den anden side eksempler, hvis forklaringskraft synes tvivlsom og som nogle steder behandles noget lemfældigt. Fx er der ingen »lille dreng« i H.C. Andersens »Kejserens nye Klæder«, der råber »Han har jo ikke noget tøj på« (p. 42), men derimod »et lille Barn«, der siger »Men han har jo ikke noget paa«. Til gengæld har introduktionen til Žižek noget, som Bourdieu-bogen ikke kan sige sig fri for at mangle, nemlig et oplagt og velkomment aktualitetsperspektiv.

Stefan Iversen er postdoc-stipendiat ved Nordisk Institut, Aarhus Universitet.

Stefan Iversen Om igen

Annemette Hejlsted: *Fortællingen i teori og analyse*, Frederiksberg 2007 (Forlaget Samfundslitteratur).

For nu at spole frem til biljagten med det samme: Forlaget Samfundslitteratur har set rigtigt, når de vælger at udgive en grundbog om fortæl-